Prostul gust

În 1982 am văzut la New York un spectacol cu *Othello* în regia nu mai stiu cui, dar cu cîtiva mari actori, între care Christopher Plummer. Avusese succes de public si, desi se juca pe Broadway, în zona cea mai conformistă, avusese si trecere la critică. O cronică din *New York Times,* de nu gresesc, îmi atrăsese atentia asupra lui. Spectacolul s-a dovedit acceptabil. Nu folosesc la nimereală cuvîntul. Nici genial, nici idiot. Totul s-ar fi terminat cu bine pentru est-europeanul care eram, aflat prima oară într-un teatru new-yorkez, dacă n-ar fi fost scena uciderii Desdemonei. Scena cu pricina a transformat brusc acceptabilul în inacceptabil: biata femeie era, mai întîi, sufocată cu perna, în cel mai pur stil elisabetan, apoi lovită cu capul de tăblia patului, tîrîtă de păr prin uriasa încăpere, izbită cu picioarele, cu pumnii, si, la urmă, înjunghiată sadic de mai multe ori si în mai multe părti ale corpului ei deja maltratat pînă cînd cămasa de noapte a femeii, mîinile asasinului, halatul lui, covoarele, pernele, peretii se umpleau de sînge. Scena nu m-a dezgustat: m-a distrat. Din tragedie, alunecam brusc în comedie. Mă asteptam s-o văd pe Desdemona ridicîndu-se bine-mersi si aranjîndu-si cămasa. Sala în schimb amutise. Americanilor, scena li se părea normală într-o versiune actuală a unei tragedii clasice. Mi-am dat seama (dar nu pe loc) că nivelul de violentă cotidiană era atît de mare în S.U.A. încît, în ochii spectatorului de acolo, simpla apăsare pe obrazul eroinei cu o pernă ar fi fost sub pragul de perceptie necesar pentru care el să înteleagă că asista la o crimă. Pentru mine, care veneam dintr-o tară în care violenta pe scenă ori la t.v. era cenzurată, iar cea de pe stradă ascunsă, depăsirea cu mult a acestui prag reprezenta o dificultate estetică: nu mai puteam lua în serios scena. De unde, comicul ei involuntar.

Împrejurarea cu pricina mi-a revenit de cîteva ori în minte în ultimii ani. Si nu atît violenta comică a uciderii Desdemonei m-a obsedat, cît faptul că repetarea, insistenta unui anumit fenomen poate schimba mentalitatea oamenilor, obligîndu-i să solicite doze din ce în ce mai mari pentru a continua să-l perceapă. Violenta în artă si în societate actionează ca un drog sau ca un antibiotic, creînd dependentă si deopotrivă imunitate. Doar crescînd doza, rezultatul mai e simtit.

Tot asa si cu prostul gust. De fapt la el am vrut să ajung: nivelul prostului gust în arta si în societatea românească de astăzi a atins cote inimaginabile ieri. Ne-am deprins într-o asemenea măsură cu prezenta lui - pe ecranul mare ori pe cel mic, în paginile cărtilor sau ziarelor, pe internet, pe stradă, pe stadion, în autobuz, în familie etc. -

încît nu-l mai remarcăm decît în cantităti mari si cînd este extrem de agresiv. În cantităti mici, prostul gust este insesizabil. Si în aceasta constă pericolul: prostul gust nu ne mai atacă în mod accidental si solemn, el ne înseală asteptările, ne cucereste fără a-l simti, ne pătrunde prin pori sau e gata instalat în noi, ca la el acasă. La fel cum e violenta pentru americanul care merge să vadă *Othello.*

Prostul gust a acaparat totul: de la limbaj si comportament la televiziune, de la muzica pe care o difuzează F.M.-urile sau care face săli pline la reclame, postere, publicitate în general, de la aspectul străzii la acela al locuintelor, de la paradele de modă la paradele militare. E de prost gust, în politică, să-ti insulti predecesorii acuzîndu-i că au făcut totul rău, să devii parlamentar fără să ai habar de răspunderea care-ti incumbă; e de prost gust, cînd esti responsabil cu informatizarea politiei, să spui *indentitate,* ca militianul de la circulatie de odinioară care zicea *a tranversa;* e de prost gust, în mass-media, să inviti la programul de stiri o cîntăreată de mîna a doua, concubină a unui infractor, ca să povestească în auzul a milioane de oameni cum au născit ei, cîntăreata si infractorul, în închisoare, pe unul din capii magiei românesti ori, femeie fiind, să-i spui presedintelui tării, cu ocazia unui interviu, "vă vreau numai pentru mine"; e de prost gust, în presă, să publici pe prima pagină tot soiul de orori fără nici o semnificatie, cu titluri de-o schioapă si fotografii dezgustătoare; e de prost gust, în scoală, să umpli capul elevilor cu zegrasul unei educatii imbecile, de sorginte comunistă, fără să bagi de seamă că a trecut mai mult de un deceniu de la înlăturarea comunismului; e de prost gust, în viata spirituală, să fii intolerant si rigid cu cei de-o altă religie decît tine, să refuzi dialogul doar fiindcă te afli printre majoritari, să amesteci religia în treburile statului făcînd, ca om al bisericii, propagandă contra schimbării unor prevederi ale Codului penal; e de prost gust, în viata noastră cea de toate zilele, să stropesti cu noroi din fuga masinii de ultimul tip pe cei care merg pe jos, să ucizi peisajul plantînd în mijlocul pădurii sau pe malul lacului viloaie hidoase, al căror pret îi sfidează pe treisferturi dintre cetătenii acestei tări; e de prost gust, în literatură, în artă, si în mijloacele difuzării lor, să contezi exclusiv pe vînzare (prostul gust al *ratingului*, ce temă!), pe succes, să reduci cultura la sex, la crimă, la vulgaritate, să iei o vacantă mare de la talent, semnificatie, adevăr sau frumusete, îngropîndu-ti publicul sub mormane de gunoi lingvistic si moral. Si ce nu e de prost gust în viata si în cultura României de tranzitie?